

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
412-68/19
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

International Aid Network

дел. бр. 9719 датум: 13.3.2020. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

**Извештај о посети
Полицијској управи
Прокупље**

Београд, март 2020. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународну мрежу помоћи (ИАН). Анексима Споразума о сарадњи,⁴ сарадња је продужена са удружењима Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународна мрежа помоћи (ИАН).

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 25/18.

⁴ Закључени 22. априла 2019. године.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа Прокупље (ПУ Прокупље)
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	24. и 25. октобар 2019. године
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна по Плану посета НПМ за 2019. годину
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободу у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова НПМ
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Чланови тима: Ивана Босиљчић, <i>Заштитник грађана</i> др Снежана Павлекић, <i>форензичар-специјалиста судске медицине, Међународна мрежа помоћи (International Aid Network – IAN)</i>

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПУ ПРОКУПЉЕ

ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА	Прокупље
Адреса	Таткова бр. 32, 18400 Прокупље
Тел.	027/ 324 – 499
Полицијска испостава и станице у саставу ПУ	ПИ Прокупље, ПС Блаце, ПС Куршумлија и ПС Житораћа.
Просторије за задржавање у ПУ	У ПУ у Прокупљу постоје 4 просторије за задржавање и то: - ПИ Прокупље - 1 - ПС Блаце - 1 - ПС Куршумлија - 1 - ПС Житораћа - 1
НАПОМЕНА	Лица задржана по ЗКП-у задржавају се у просторијама правосудних органа - Окружног затвора у Прокупљу.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Полицијски службеници ПУ Прокупље остварили су добру сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима тима пружене су тражене информације, омогућен им је обилазак просторија за задржавање и увид у релевантну документацију.

ТОК ПОСЕТЕ

Тим НПМ је 24. октобра 2019. године посетио Полицијску станицу Блаце и Полицијску станицу Куршумлија, а потом је обавио ноћну посету Саобраћајној полицијској испостави Прокупље. Сутрадан, 25. октобра 2019. године, тим НПМ је посетио Полицијску станицу Житораћа.

Након представљања чланова тима и циљева посета полицијским службеницима, извршен је обилазак просторија за задржавање, у којима нису затечена задржана лица. Обављени су разговори са полицијским службеницима о поступању са доведеним и задржаним лицима, примени полицијских овлашћења, начину остваривања права задржаних лица, а извршен је и увид у поједине предмете о задржавању лица.

1. ПРЕТХОДНА ПОСЕТА ПУ ПРОКУПЉЕ

НПМ је, у сарадњу са удружењем Београдски центар за људска права, 10. и 11. јуна 2015. године обавио редовну посету ПУ Прокупље. Посета је била најављена телефонским путем. Након посете састављен је Извештај о посети ПУ Прокупље⁵ у којем је тој полицијској управи и полицијским станицама у њеном саставу упућено 13 препорука.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

У наставку су наведене упућене препоруке из претходног извештаја НПМ о обављеној посети, налаз НПМ из контролне посете у вези са поступањем ПУ Прокупље по свакој од препорука, као и нове препоруке.

1.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПС Житораћа и ПС Блаце ће уручивати писано обавештење о правима лицима задржаним по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима, Закона о полицији и Закона о прекршајима.

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће лицима задржаним по основу ЗКП уручивати два писана обавештења о правима. Једно писано обавештење ће садржати сва права одређена ЗКП, док ће друго садржати сва права предвиђена тачком 4. Упутства.

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће ова писана обавештења сачињавати у два примерка, од којих ће један уручивати задржаном лицу, а други ставити у предмет о задржавању. Оба примерка писаног обавештења о правима

⁵ дел. бр. 24835 датум: 26.06.2015.г

морају бити потписана од стране задржаног лица или ће на њима бити констатовано да је задржано лице одбило да их потпише.

Налази из контролне посете 2019. године

Према наводима полицијских службеника у ПС Блаце, ПС Куршумлија, СПИ Прокупље и ПС Житораћа задржаним лицима се уручује примерак обавештења о правима, а други примерак, које задржана лица својеручно потписују, одлажу у предмет о задржавању. Уколико задржана лица одбију да приме и/или потпишу пријем обавештења о правима о томе се сачињава забелешка на самом обавештењу.

У сваком од предмета у које је тим НПМ остварио увид затечен је примерак потписаног обавештења о правима или забелешка да је задржано лице одбило да прими или потпише.

2.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

У седишту ПУ Прокупље и у ПС Житораћа неће се у предмете о задржавању лица улагати медицинска документација са осетљивим подацима о задржаном лицу.

Налази из контролне посете 2019. г.

Према наводима полицијских службеника, лица која је потребно задржати пре отпочињања задржавања прегледа лекар. У предметима у СПИ Прокупље, ПС Житораћа, ПС Блаце и ПС Куршумлија затечени су извештаји лекара који садрже само констатацију лекара да је лице које треба задржати способно за задржавање или службене белешке полицијских службеника у којима се то констатује.

Такође, у свим полицијским станицама и СПИ Прокупље, у не малом броју предмета о задржавању лица у које је остварен увид, затечени су и извештаји лекара о обављеним прегледима задржаних лица који садрже медицинске податке о задржаном лицу.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

У ПУ Прокупље, полицијски службеници неће у предмете о задржавању улагати медицинску документацију задржаних лица. Извештаји лекара даваће се прегледаном задржаном лицу.

Полицијски службеник ће од лекара који је прегледао лице затражити податке о евентуалној потреби специфичног поступања према задржаном лицу имајући у виду његово здравствено стање, односно ради омогућавања остваривања његовог права на здравствену заштиту (нпр. посебна исхрана, лекови, терапија, одвођење на специјалистички преглед и сл.).

У вези са добијеним информацијама полицијски службеник ће сачинити службену белешку коју ће одложити у предмет о задржавању лица.

3.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПС Куршумлија ће задржаним лицима дозволити да током задржавања код себе задрже решење о задржавању, као и осталу релевантну документацију (нпр. извештај лекара, потврда о одузетим предметима, формулар о правима и сл).

Налази из контролне посете 2019. г.

Просторија за задржавање у ПС Куршумлија, још од 2015. године, се не користи за задржавање лица. Лица којима је одређено задржавање до 12 сати, а не испољавају агресивно понашање, задржавају се у службеним просторијама ПС Куршумлија, док се остала лица задржавају у ПС Блаце.

Поступајући по препоруци НПМ, према наводима полицијских службеника, лицима којима задржавање одређује ПС Куршумлија (у службеним просторијама ПС Куршумлија, у ПС Блаце и ОЗ у Прокупљу) се дозвољава да код себе држе релевантну документацију као што је решење о задржавању, извештај лекара, обавештење о правима, потврде о привремено одузетим предметима.

4.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

У ПУ Прокупље и полицијским станицама у њеном саставу записник о задржавању ће се давати на увид и потпис и лицима задржаним по основу ЗКП.

Налази из контролне посете 2019. г.

Према наводима полицијских службеника, задржаним лицима у ПС Блаце, ПС Куршумлија, СПИ Прокупље и ПС Житораћа се уручује један примерак записника о задржавању, а други примерак записника, које лице треба да потпише, одлаже се у предмет о задржавању.

У ситуацијама када се лица задржавају у ОЗ у Прокупљу по основу ЗКП, полицијски службеник ПС Блаце који је задужен за надзор тог лица сачињава службену белешку о активностима на основу које се сачињава записник о задржавању који се у електронском формату води у ПС Блаце. Штампани примерак електронског записника о задржавању се не уручује задржаном лицу из објективних разлога, односно удаљености Прокупља и Блаца.

Иако је разлог оваквог поступања полицијских службеника објективне природе, НПМ сматра да је потписивање и уручивање примерка записника о задржавању задржаном лицу од значаја за утврђивање чињеничног стања у погледу начина поступања према задржаном лицу и да би коришћењем техничких средстава, попут електронске поште или телефакса, задржаним лицима могло бити омогућено да се упознају и потписом потврде пријем записника о задржавању.

Чланом 38. став 2, 3 и 4. Правилника о полицијским овлашћењима⁶, прописано је да записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице. Примерак записника се уручује задржаном лицу. Ако задржано

⁶ ("Сл. гласник РС", бр. 41/2019)

лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

ПС Блаце ће предузети активности са циљем да се свим лицима задржаним у просторијама ОЗ Прокупље уручују записници о задржавању.

5.

СТАВ 2015. г.

Став НПМ је да би у будућем раду, полицијски службеници ПУ Прокупље требало да прибављају писане изјаве лица над којима су примењена средства принуде у вези са околностима употребе средстава принуде и настанка, евентуалних, повреда у циљу потпунијег увида у све околности случаја, како би се оцена о оправданости и правилности средстава принуде могла дати на што објективнији начин.

Налази из контролне посете 2019. г.

У ПС Блаце и ПС Куршумлија, полицијски службеници не прибављају посебне писане изјаве лица над којима су примењена средства принуде у вези са околностима употребе средстава принуде и настанка евентуалних повреда, али те изјаве уносе у службене белешке које сачињавају у вези са полицијским пословима које су обавили, записнике о изјашњењу лица које су у вези са конкретним догађајем због којег је полиција била ангажована тог дана, односно у службеним белешкама командира који са лицем обави разговор о конкретном догађају.

У СПИ Прокупље, у појединим предметима су затечене поменуте изјаве лица, док у ПС Житораба полицијски службеници редовно прибављају писане изјаве лица над којима је примењено средство принуде у вези са околностима употребе средстава принуде, а уколико лице одбије да да изјаву о томе стављају напомену у извештају који сачињавају у вези са конкретним догађајем.

6.

СТАВ НПМ 2015. г.

Имајући у виду да Закон о заштити лица са менталним сметњама прописује асистенцију полиције, као и довођење лица у здравствену установу ради прегледа (када постоји сумња да се ради о лицу са менталним сметњама), НПМ је става да је неопходно да се организују обуке за полицијске службенике свих ПУ у Републици Србији о поступању према лицима са менталним сметњама.

Налази из контролне посете 2019. г.

Полицијски службеници у свим посећеним ПС и СПИ су навели да нису имали обуке о поступању према лицима са менталним сметњама, као и да би им обуке такве врсте биле од користи на терену у конкретним ситуацијама.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

Министарство унутрашњих послова ће за полицијске службенике организовати обуке о поступању према лицима са менталним сметњама.

7.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

СПИ Прокупље ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторије за задржавање буду адекватно осветљене вештачком светлошћу.

Налази из контролне посете 2019. г.

У СПИ Прокупље постоји једна просторија за задржавање намењена за једно лице. Просторија се налази у приземљу зграде, преко пута дежурне службе у којој се налазе полицијски службеници. У просторији се налази један кревет у виду подашчане бетонске клупе која је прекривена тањом струњачом, прозор је затворен решеткастом плочом која не омогућава доток ваздуха и природне светлости, под је бетонски, а зидови су местимично задрљани. Чучавац се налази поред узглавља без било какве преграде. Вештачко осветљење допире кроз мањи отвор са металном рупичастом решетком који се налази изнад врата просторије. Непосредно изнад улазних врата у просторију налази се и мања грејалица. Према наводима службених лица у наредном периоду предвиђена је адаптација те просторије за задржавање, као и изградња нове.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

Министарство унутрашњих послова ће предузети активности ради приоритетне адаптације просторије за задржавање у СПИ Прокупље у циљу усклађивања услова у њој са важећим прописима и стандардима.

8.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПС Житораћа ће предузети одговарајуће мере како би решила проблем влаге на зиду око мокрог чвора и редовно ће одржавати хигијену истог.

Такође, унутар просторије уградиће дугме за укључивање испирача мокрог чвора.

Налази из контролне посете 2019. г.

Поступајући по препоруци НПМ у ПС Житораћа решен је проблем влаге на зиду око мокрог чвора у просторији за задржавање.

Унутар просторије није уграђено дугме за укључивање испирача мокрог чвора.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

ПС Житораћа ће предузети одговарајуће активности да се у просторији за задржавање угради дугме за укључивање испирача мокрог чвора.

9.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПС Куршумлија без одлагања ће престати са коришћењем просторије за задржавање.

ПУ Прокупље ће предузети мере и активности у циљу обезбеђења адекватне просторије за задржавање у ПС Куршумлија.

Налази из контролне посете 2019. г.

Просторија за задржавање у ПС Куршумлија, од препоруке НПМ 2015. године, није у употреби јер не задовољава прописане стандарде. Лица се задржавају у службеним просторијама до 12 сати по ЗОБС, уколико нису агресивни/насилни, а у супротном се одводе на задржавање у ПС Блаце, а по ЗКП у ОЗ Прокупље. Лица која се задржавају у службеним просторијама под сталним су надзором полицијског службеника.

Према наводима службених лица, у наредном периоду отпочеће се са адаптацијом ових просторија.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

Министарство унутрашњих послова ће предузети активности ради приоритетне адаптације просторије за задржавање у ПС Куршумлија у циљу усклађивања услова у њој са важећим прописима и стандардима.

10.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПС Блаце ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторија за задржавање буде адекватно осветљена природном и вештачком светлошћу.

Налази из контролне посете 2019. г.

Иако је сада у употреби сијалица од 200 w, вештачко осветљење није довољно у смислу да омогућава читање без сметњи за вид. Природног светла скоро да и нема јер је отвор/прозор мали и прекривен је металном плочом са ситним рупицама, недостаје мокри чвор и дугме за позивање полицијског службеника.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

Министарство унутрашњих послова ће предузети активности ради приоритетне адаптације постојеће просторије за задржавање у ПС Блаце у циљу усклађивања услова у њој са важећим прописима и стандардима.

11.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПУ Прокупље ће предузети потребне мере, како би се обезбедило да се просторија за задржавање у ПС Блаце покрије системом видео надзора, као и да се видео записи чувају/архивирају у трајању не краћем од 30 дана.

Налази из контролне посете 2019. г.

Видео надзор у просторији за задржавање ПС Блаце и даље није уведен. ПС Блаце је доставила ПУ Прокупље елаборат о просторији за задржавање.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

ПУ Прокупље ће у просторији за задржавање ПС Блаце поставити видео надзор са техничком опремом која омогућава чување видео записа у трајању не краћем од 30 дана.

12.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

СПИ Прокупље и ПС Житораћа ће предузети потребне мере, како би се обезбедило да се видео записи снимају и чувају/архивирају у трајању не краћем од 30 дана. Такође, СПИ Прокупље и ПС Житораћа ће на видним местима унутар просторија поставити обавештење о видео надзору.

Налази из контролне посете 2019. г.

У СПИ Прокупље, према службеним наводима, последњих неколико дана видео надзор није у функцији, али када је у функцији снима у реалном времену, односно не чува видео записе. На вратима просторије, са спољне стране, се налази обавештење да је просторија под видео надзором.

У ПС Житораћа видео надзор није у функцији, те нема обавештења о видео надзору унутра просторије за задржавање.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

ПУ Прокупље ће у просторијама за задржавање у СПИ Прокупље и ПС Житораћа поставити видео надзор чији ће се видео записи чувати у трајању не краћем од 30 дана.

Унутар ових просторија, на видном месту, поставиће се обавештење о видео надзору.

13.

ПРЕПОРУКА 2015. г.

ПУ Прокупље ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће на одговарајућим видљивим местима у згради Управе и полицијским станицама у њеном саставу поставити план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица.

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника из области заштите од пожара.

Налази из контролне посете 2019. г.

У ходнику зграде ПС Блаце у приземљу зграде налази се план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, као и противпожарни апарат. Према наводима полицијских службеника исти нису прошли обуке из области заштите од пожара организоване од стране министарства унутрашњих послова. Само један полицијски службеник прошао је такву обуку у организацији општинског штаба за ванредне ситуације.

У згради ПС Куршумлија нема на видном месту постављеног плана евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а тим НПМ није уочио ни да има противпожарних апарата. Полицијски службеници су погађали једнодневну обуку из области заштите од пожара коју је одржало одељење за ванредне ситуације.

У СПИ Прокупље систем противпожарне заштите постоји, план евакуације и упутство за поступање у случају пожара као и противпожарни апарат, истакнуто је на видном месту, а полицијски службеници су навели да су похађали обуку из области заштите од пожара.

Систем противпожарне заштите је унапређен и у ПС Житораћа, тако да се на видном месту, у ходнику зграде, налази план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, као и противпожарни апарати. Међутим, није било посебних обука из области заштите од пожара, али су поједини полицијски службеници прошли обуку о општим мерама заштите у ванредним ситуацијама.

ПРЕПОРУКА из контролне посете

У ПС Куршумлија ће на одговарајућим видљивим местима у згради поставити план евакуације, упутство за поступање у случају пожара и противпожарне апарате, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица.

ПУ Прокупље ће у полицијским станицама у свом саставу спровести одговарајуће обуке полицијских службеника из области заштите од пожара.